

INSTITUTUL PENTRU
INIȚIATIVE STRATEGICE

Fundația
Soros
Moldova

NOTĂ ANALITICĂ

Monitorizarea finanțărilor IFI în contextul crizei COVID-19. Perspectiva legală, transparență și anticorupție.

Martie 2021

Autor: Sabina Cerbu

Prezenta Notă Analitică a fost elaborată în cadrul proiectului “Sporirea efortului societății civile din Republica Moldova în monitorizarea fondurilor acordate de instituțiile financiare internaționale, în legătură cu criza COVID-19”, implementat cu susținerea Fundației Soros Moldova. Viziunile exprimate în cadrul acestei publicații aparțin autorului.

I. Introducere

Îmbunătățirea efortului societății civile moldovenești în monitorizarea finanțării externe în contextul crizei COVID-19 are ca obiectiv principal dezvoltarea capacității jurnaliștilor de investigație și a societății civile de a monitoriza și informa publicul despre utilizarea asistenței externe.

Una dintre activitățile din cadrul acestui proiect este de a elabora 3 note analitice privind asistența financiară externă, subliniind lacunele de transparență, obstacolele juridice, instituționale, potențialele practici de corupție și delapidare. Prin urmare, această notă analitică va aborda următoarele subiecte: starea de urgență și practicile sale defectuoase (cadrul de reglementare; achizițiile publice; transparența și răspunderea); transparența proiectelor de finanțare externă.

Odată ce pandemia cauzată de COVID-19 a lovit continentul european, Republica Moldova a urmat recomandările OMS cu privire la modul de a preveni și a face față consecințelor COVID-19. Astfel, la 16 martie 2020, în Moldova au fost confirmate 29 de cazuri de infectare, iar în urma raportului Comisiei pentru situații excepționale s-a propus Parlamentului să se declare starea de urgență în temeiul Legii nr. 212/2004 privind starea de urgență. În consecință, Parlamentul a aprobat decizia și a instituit starea de urgență pe o perioadă de 60 de zile pe întreg teritoriul Republicii Moldova începând cu 17 martie 2020. Pe perioada stării de urgență, Comisiei pentru situații excepționale i se atribuie competențe largi legate de gestionarea situației excepționale (în acest caz, criza sanitară generată de COVID-19), spre exemplu: stabilirea unui regim special de intrare/ieșire din țară; restricționarea circulației în țară; introducerea carantinei și emiterea altor decizii sanitar-epidemiologice; coordonarea informațiilor emise de mass-media legate de starea de urgență; restricții; utilizarea specială a instrumentelor de telecomunicații;

chemarea cetățenilor pentru prestări de servicii în interes public în condițiile legii etc.

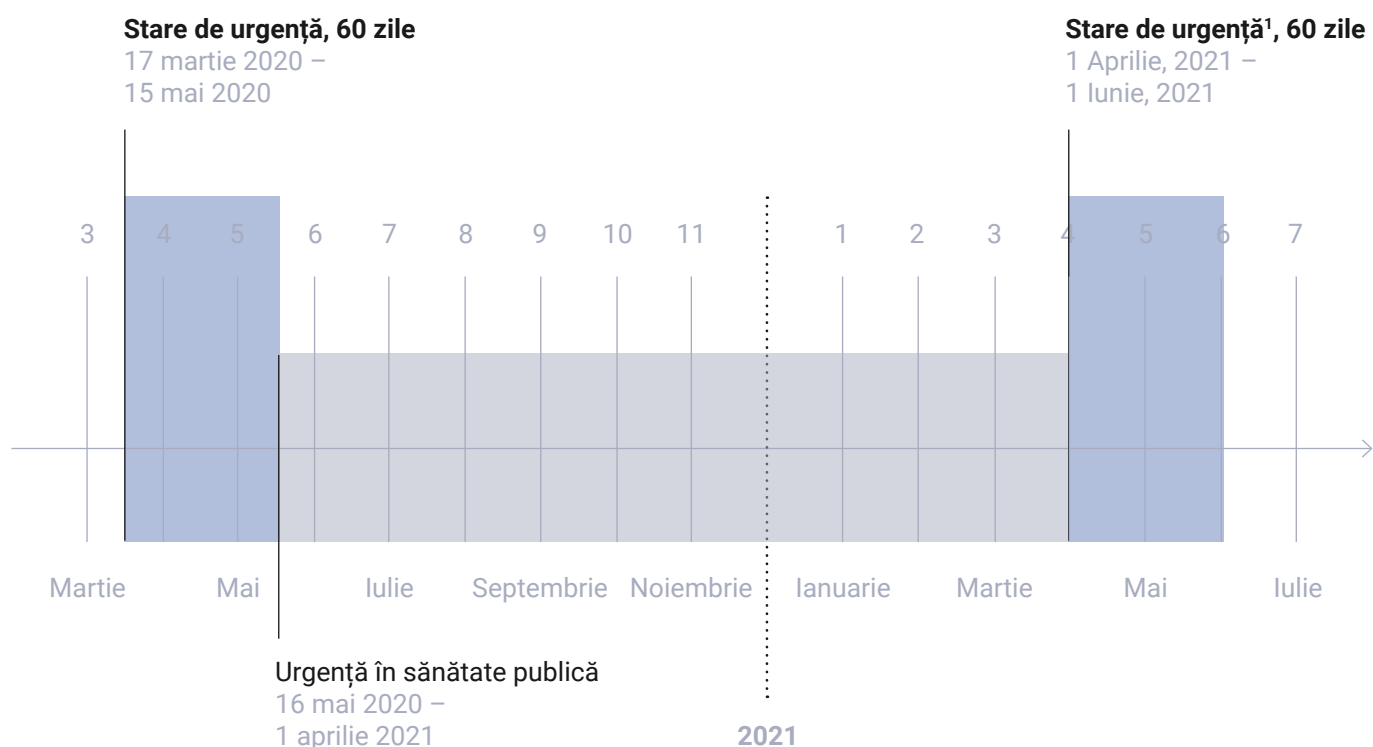
Pentru a asigura personalul medical cu echipament și cu cele necesare pentru tratamentul adecvat al pacienților, Guvernul Republicii Moldova a utilizat în principal resurse financiare publice din contul bugetului de stat și alte resurse publice disponibile, cum ar fi de la Compania Națională de Asigurări în Medicină, Fondul de Susținere al Populației, Fondul de rezervă al Guvernului. Adicional, toate instituțiile medicale publice au fost obligate să suspende toate reparațiile capitale și curente, dar și alte cheltuieli, cum ar fi achizițiile de active fixe, cu excepția celor de necesitate vitală pentru prestarea serviciilor de asistență medicală.

Guvernul Republicii Moldova a început negocierile cu instituțiile financiare internaționale destul de târziu, având în vedere că era clar că resursele financiare interne nu vor fi suficiente pentru a face față consecințelor pandemiei, în primul an de pandemie, au fost negociate și aprobate cinci acorduri, printre care cu Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei (în continuare CEB) și Asociația Internațională de Dezvoltare (în cadrul Băncii Mondiale).

II. Starea de urgență și practicile defectuoase

A. Cadrul normativ

După cum s-a menționat în introducere, Parlamentul Republicii Moldova a instituit starea de urgență pentru o perioadă de 60 de zile pe întreg teritoriul Republicii Moldova începând cu 17 martie 2020. De atunci, Moldova se află într-o stare de „continuă” urgență (a se vedea calendarul de mai jos).

Principalele acte normative cu referire la starea de urgență în contextul COVID-19 sunt următoarele:

1. Legea nr. 212/2004 privind regimul stării de urgență, de asediu și de război.
2. Hotărârea Parlamentului nr. 55/2020 privind declararea stării de urgență.
3. Legea nr. 69/2020 cu privire la instituirea unor măsuri pe perioada stării de urgență în sănătate publică și modificarea unor acte normative.
4. Hotărârea Parlamentului nr. 49/2021 privind declararea stării de urgență.
5. Deciziile Comisiei pentru situații excepționale (în perioada stării de urgență (2020) a emis mai mult de 30 de decizii, iar perioada stării de urgență (2021) a emis 7 decizii).
6. Comisia extraordinară de sănătate publică (în timpul urgență în sănătate publică a emis 53 de decizii).

¹ Decizia privind declararea stării de urgență a fost contestată la Curtea Constituțională. La data de 28 aprilie 2021, Curtea a declarat neconstituțională Hotărârea Parlamentului privind declararea stării de urgență nr. 49 din 31 martie 2021.

B. Achizițiile publice

Deciziile Comisiei pentru situații excepționale² se refereau în principal la măsurile restrictive în timpul stării de urgență, achizițiile publice de echipamente medicale desfășurate în termene restrânse cu derogări de la Legea achizițiilor publice, scutiri de plăți TVA și taxe de import în cazul donațiilor și achizițiilor de echipamente medicale etc.

Acest subiect devine foarte relevant într-o perioadă de criză, când sub umbrela celui mai înalt interes public ar putea să înflorească practici de corupție. Autoritățile moldovenești au continuat să aplice măsuri diferențiate privind achizițiile publice, chiar și după expirarea stării de urgență din 2020. Parlamentul a modificat, în consecință, Legea privind achizițiile publice, permițând excepții de la procedurile de achiziții publice. Modificările permit reducerea termenelor pentru achiziții publice, creșterea pragurilor acolo unde este necesar pentru organizarea ofertelor publice, astfel evitându-se publicarea anunțurilor privind participarea la oferte, publicarea anunțurilor pe www.mtender.gov.md³ sau pe alte platforme electronice, precum și posibilitatea acceptării ofertelor în format electronic. Mai multe informații despre anumite măsuri radicale luate în timpul stării de urgență pot fi găsite într-o notă analitică publicată de Freedom House⁴.

Starea de urgență a permis autorităților să desfășoare achiziții publice semnificative de echipamente medicale, după cum s-a menționat mai sus. Transparența acestor achiziții a fost total compromisă. Achiziționarea echipamentului medical urma să fie făcută de Centrul pentru Achiziții

Publice Centralizate în Sănătate fără a fi necesară organizarea concursului de oferte. Mai mult decât atât, procesul de soluționare a reclamațiilor în legătură cu aceste achiziții putea fi realizat doar în scris, fără audieri publice sau arbitraj verbal la Agenția Națională pentru Soluționarea Contestațiilor. Aceste măsuri au fost rezonabile într-o oarecare măsură din cauza pandemiei, dar, în același timp, au deschis o fereastră de “oportunitate” pentru practici de corupție legate de achizițiile publice.

Aceste practici s-ar fi putut materializa prin:

1. Favorizarea anumitor entități juridice care au fost create chiar înainte de achizițiile publice sau care au avut o activitate economică complet diferită, anterior neavând vreo legătură cu achizițiile medicale sau echipamentele medicale în general, sau care sunt indirect legate/afiliate politic.
2. Prețuri mai mari ale produselor care sunt mult mai ieftine pe piață. Această constatare a fost, de asemenea, subliniată într-un studiu recent elaborat de Inițiativa Pozitivă⁵, unde se afirmă că: în 2020 toate achizițiile care au fost efectuate de instituțiile medicale au demonstrat că același bun a fost achiziționat cu un decalaj în preț cu TVA, fiind achiziționată aproximativ aceeași cantitate și în aceeași perioadă de timp. Această situație a dus și la prețuri exagerate plătite de unele instituții medicale.
3. Un raport disproportionat preț-calitate (au existat situații de produse livrate de o calitate necorespunzătoare).

² În timpul stării de urgență Comisia Națională pentru situații excepționale a emis 30 de decizii, <https://gov.md/ro/content/informatii-privind-coronavirus>

³ Mtender este o sursă electronică a achizițiilor publice lansată în scopul asigurării transparenței și eficientizării proceselor de achiziții publice în cadrul autorităților publice. Toate procedurile publice pot fi urmărite și înregistrate pe această platformă.

⁴ https://freedomhouse.org/sites/default/files/2021-01/Rule-of-Law-in-Moldova%27s-Age-of-COVID-19_Rom.pdf

⁵ https://positivepeople.md/upload/info/lib/s0k63vf3h_.pdf

Au fost identificate achiziții suspecte care au făcut obiectul unor investigații media⁶. Aproape toate achizițiile publice organizate în perioada stării de urgență au fost finanțate din surse publice, cum ar fi fondurile Companiei Naționale de Asigurări în Medicină sau Fondul de rezervă al Guvernului, și din bugetul de stat. În perioada stării de urgență, așa cum s-a menționat mai sus, autorităților publice li s-a acordat dreptul de a organiza achiziții publice în temeiul derogărilor de la Legea achizițiilor publice. Toate aceste măsuri la par rezonabile la prima vedere, dar, pe termen lung, pun în pericol obiectivele și transparența cheltuielilor banilor publici în general.

Riscurile care ar putea fi luate în considerație sunt următoarele:

1. Lipsa responsabilității pentru cheltuirea banilor publici (în ceea ce privește derogările admise la Legea achizițiilor publice, nu există instrumente de monitorizare suficiente pentru a garanta cheltuiala rațională a resurselor publice).
2. Concurența restrictivă a participanților la ofertele publice, ceea ce duce la prețuri mai mari și produse de calitate scăzută.
3. Alimentarea percepției cvasigenerale de corupție în legătură cu achizițiile publice.
4. Lipsa datelor deschise cu scopul de a urmări anumite achiziții publice în aceste perioade de pandemie restricționează societatea/ societatea civilă să urmărească critic practicile abuzive și, în cele din urmă, să ridice nivelul de conștientizare.

Transparența redusă și lipsa accesului la date nu au făcut decât să crească suspiciunile societății cu privire la fenomenul de corupție din sectorul public, care, adesea, sunt vizate de mass-media. Mai mult decât atât, transparența procesului de achiziții publice este redusă, deoarece CAPCS continuă să utilizeze vechiul sistem de achiziții publice. CAPCS urma să se

întoarce la sistemul electronic www.mtender.gov.md numai de la 1 ianuarie 2021, iar între timp nu putea fi asigurată pe deplin transparența procesului de achiziție. Întârzierea a fost argumentată de lipsa funcționalităților tehnice necesare.

C. Transparența și comunicarea informațiilor de către Comisia pentru Situații Excepționale

Pandemia a găsit Guvernul Republicii Moldova total nepregătit pentru toate consecințele pe care le-ar putea avea, situație cu care s-au confruntat multe alte țări. Comunicarea autorităților publice cu populația generală înainte de pandemie nu a excelat, iar situația nu s-a schimbat nici în timpul gestionării crizei sanitare.

Singura sursă disponibilă pentru populația generală legată de răspunsul Guvernului la COVID-19 au fost conferințele publice și deciziile Comisiei naționale pentru situații excepționale. Deciziile au fost redactate foarte tehnic fără nicio notă explicativă pentru a înțelege conținutul lor. Chiar și specialiștii din diferite domenii au întâmpinat dificultăți în înțelegerea modului de aplicare în practică a deciziilor. Comisia pentru situații excepționale a emis în 2020 aproximativ 30 de decizii, iar Comisia extraordinară pentru sănătate publică a emis mai mult de 50 de decizii, ceea ce reprezintă un conținut imens constituit doar din informații tehnice.

⁶ Few sources on public procurement situations: <https://newsmaker.md/ro/ce-nu-e-in-regula-cu-licitatiile-si-achizitiile-publice-in-conditiile-starii-de-urgenta-din-moldova-analiza-nm/>
<http://www.viitorul.org/ro/content/achizi%C8%9Biile-publice-afectate-de-covid-19>
<https://faracoruptie.md/research/achizitiile-publice-pandemie-cat-de-eficient-institutiile-publice-cheltuie-banii>

Moldova, în comparație cu alte țări, nu are un portal unic privind informațiile oficiale legate de COVID-19, iar acestea sunt emise prin diferite canale, cum ar fi pagina oficială a Guvernului, cea a Ministerului Sănătății, Muncii, Protecției Sociale și Familiei și paginile altor instituții publice.

Pentru a exemplifica, recent a avut loc o situație anecdotică atunci când Comisia pentru situații excepționale a emis Decizia nr. 1 din 01.04.2021, prin care s-a stabilit restricția de vizitare a locurilor publice (cum ar fi grădinile publice, pădurile etc.). În următoarele zile, o comisie extraordinară municipală de sănătate publică (Chișinău) a emis o decizie complet diferită, permițând oamenilor să viziteze grădini publice, păduri, locuri de joacă într-un grup de oameni care nu depășesc 3 membri ai familiei. În consecință, la 8 aprilie 2021, Comisia pentru situații excepționale își retrage propria decizie în acest sens, acordând cetățenilor dreptul de a vizita grădinile publice, pădurile, locurile de joacă într-un grup de oameni care nu depășesc 3 membri ai familiei. Informarea în legătură cu aceste restricții a fost o încurcătură totală și o comunicare

necorespunzătoare (cum ar fi postările de pe Facebook ale primarului din Chișinău). Populația a fost total confuză dacă aceste restricții sunt sau nu în vigoare. Aceasta este doar o situație pentru a sublinia suplimentar modul în care au fost utilizate instrumentele de comunicare, absolut necoordonat, confuze și necorespunzătoare în gestionarea unei crize sanitare. În concluzie, rămâne foarte dificilă urmărirea informațiilor și evaluarea caracterului adecvat, obiectivității și veridicității acestora. În condiții de pandemie, actualitatea devine în scurt timp depășită. A avea o sursă sigură de informații pentru populația generală ar fi fost mai mult decât un instrument de transparență, ci un drept fundamental al cetățenilor de a fi informați corespunzător. Dreptul de a fi informat este un drept constituțional prevăzut de art. 34 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova, care prevede în mod expres: „Autoritățile publice, în funcție de competențele lor, sunt obligate să asigure o informare corectă a cetățenilor cu privire la treburile publice și la problemele de interes personal”.

III. Transparența și accesul la informațiile legate de împrumuturile din partea Instituțiilor Financiare Internaționale (IFI)

Cu referire la sprijinul financiar sau donațiile primite de Republica Moldova din partea altor state drept răspuns la COVID-19, o analiză în acest sens este un alt exercițiu dificil. În timpul stării de urgență, a fost posibil să se urmărească asistența externă ca răspuns la pandemia COVID-19 doar accesând textul deciziilor Comisiei pentru situații excepționale. Aceste informații au fost disponibile în contextul scutirilor de TVA, import și taxe vamale acordate de Guvern pentru donațiile oferite Republicii Moldova (medicamente, mănuși, măști, ecrane de protecție, respiratoare, salopete de protecție). Donațiile au fost oferite de entități private și de alte guverne (precum România, China, Turcia, Rusia). Rămâne încă neclar modul în care aceste echipamente medicale au fost distribuite către autorități și alte instituții medicale, precum și modul în care Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale a asigurat o distribuție adecvată în funcție de necesități.

După cum am menționat anterior, în primul an de pandemie, Guvernul Republicii Moldova a reușit să negocieze și să semneze două acorduri de împrumut cu IFI, și anume:

1. Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei (în continuare CEB), acordul a fost ratificat prin Legea nr. 168/2020 privind ratificarea acordului-cadru de împrumut între Republica Moldova și Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei pentru realizarea proiectului „Răspuns de urgență la COVID-19 și sprijin pentru întreprinderile micro, mici și mijlocii”⁷.
2. Acord între Republica Moldova și Asociația Internațională pentru Dezvoltare privind implementarea Proiectului „Răspuns de urgență la COVID-19”, în valoare de 52,9 milioane EUR, semnat la 28 aprilie 2020, ratificat în baza Legii nr. 68/2020⁸.

Un alt acord negociat de Guvernul Republicii Moldova este cu privire la obținerea unui împrumut din partea Fondului Monetar Internațional. Informații despre acest lucru pot fi accesate doar prin intermediul portalului actelor normative, unde putem identifica

textul Legii nr. 58/2020 pentru atragerea împrumutului de stat extern din partea Fondului Monetar Internațional prin intermediul mecanismului de creditare rapidă (RCF). Textul legii conține 3 articole și prevede aprobarea atragerii de către Guvernul Republicii Moldova a împrumutului de stat extern din partea Fondului Monetar Internațional, prin intermediul mecanismului de creditare rapidă (RCF), care va fi utilizat pentru finanțarea deficitului bugetului de stat.

**La fel, conform informațiilor generale întâlnite în presă, ar exista și un împrumut din partea Comisiei Europene. La 22 aprilie 2020, Comisia Europeană anunța un pachet de asistență macrofinanciară (Omnibus) în valoare totală de 3 miliarde EUR pentru 10 țări din vecinătatea UE, inclusiv 100 milioane EUR pentru Republica Moldova. Aceste fonduri urmau să fie puse la dispoziție timp de 12 luni sub formă de împrumut în condiții preferențiale și să completeze creditele de urgență oferite de FMI pentru a acoperi necesitățile de finanțare imediată ale bugetului, care să permită atenuarea consecințelor socioeconomice negative ale pandemiei COVID-19.

⁷ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=123128&lang=ro

⁸ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121528&lang=ro

Dat fiind faptul că despre aceste împrumuturi informația nu este una suficientă, în continuare o să ne referim la cele 2 acorduri de bază aprobate și ratificate de Parlamentul Republicii Moldova, cu CEB și BM.

Acordul CEB a fost prezentat publicului în prealabil aprobării de către Guvern, prin intermediul paginii oficiale a Guvernului, precum și prin intermediul platformei publice www.particip.gov.md în perioada 17.07.2020 - 21.07.2020⁹. Din păcate, proiectul acordului a fost pus la dispoziție numai în limba engleză, ceea ce a restricționat cu siguranță accesul la conținutul documentului pentru utilizatori/cetățeni, reprezentând un obstacol în înțelegerea tuturor condițiilor și responsabilităților asumate în numele guvernului. De asemenea, la momentul ratificării Acordului de către Parlament, anexa la Lege era disponibilă numai în limba engleză pe platforma națională a actelor normative www.legis.md. Conform Legii nr. 100/2017 autorul proiectului actului normativ prezintă textul proiectului autorității publice cu competență de adoptare, aprobare sau emitere în limba română, cu traducerea acestuia după caz, în limba rusă. Analizând toate datele deschise privind acordurile de împrumuturi guvernamentale cu instituțiile financiare internaționale, în special acordul CEB, nu există suficiente informații disponibile pentru ca un utilizator comun să înțeleagă dacă acest acord a demarat sau nu, dacă au fost deja efectuate plăți, care este nivelul de absorbție etc. Mai mult decât atât, acest acord nu este publicat pe platforma www.amp.gov.md. Această platformă este un sistem automatizat de informare accesibil online cu privire la proiecte/programe de asistență externă. Acesta își propune să ofere informații operative și complete despre asistența financiară disponibilă pentru Republica Moldova; contribuie la o creștere permanentă a ratei de

absorbție a fondurilor externe și ar trebui să asigure transparența asistenței externe. Conform prevederilor acordului cu CEB, cota finanțării CEB este de 90%, iar 10% rămâne a fi acoperită de Guvernul Republicii Moldova. Rămâne neclar din ce surse ar fi acoperită această cotă. Există o informație din nota informativă a legii privind acordul de ratificare care prevede că contribuția Guvernului ar proveni din surse de tip revolving de la Oficiul pentru Managementul Asistenței Externe (din cadrul Ministerului Finanțelor) din proiecte similare pentru IMM-uri, finanțate de alți creditori internaționali. Merită a fi menționat faptul că acest acord are și componenta de sănătate, nu doar sprijin pentru IMM-uri. În concluzie, sunt puține informații disponibile cu privire la acordul CEB, iar singurele informații ar putea fi colectate din diferite surse (pagini oficiale ale instituțiilor, din comunicatele de presă sau rubrica de cu știri). Oficiul pentru gestionarea asistenței externe nu furnizează nicio informație particulară în acest sens, chiar dacă este o instituție responsabilă în conformitate cu Hotărârea Guvernului nr. 377/2018.

În comparație cu Acordul cu CEB, despre al doilea acord semnat cu Asociația Internațională pentru Dezvoltare (în cadrul Băncii Mondiale) pot fi identificate mai multe informații. Acest acord a fost publicat împreună cu legea de ratificare și în limba română. De asemenea, a fost descris pe larg pe platforma www.amp.gov.md unde pot fi accesate date despre debursări și rata absorbției. În conformitate cu datele publicate, au fost debursate 18 889 166,04 EUR și consumate 2 869 194,96 EUR, ceea ce reprezintă o rată de absorbție de aproximativ 15%. Nu sunt clare motivele pentru care rata de absorbție este încă mică, probabil din motiv că activitățile în temeiul acordului abia au demarat.

⁹ <https://particip.gov.md/ro/document/stages/proiectul-hotararii-guvernului-cu-privire-la-aprobarea-semnarii-acordului-cadru-de-imprumut-dintre-republica-moldova-si-banca-de-dezvoltare-a-consiliului-europei-pentru-realizarea-proiectului-raspuns-de-urgenta-la-covid-19-si-suport-pentru-intreprinderile-micro-mici-si-mijlocii/7556>

Unitatea de implementare în cazul acordului cu BM se află în subordonarea Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale. Pe site-ul ministerului se poate găsi o sub-pagină separată despre proiectul cu BM¹⁰. Aici pot fi găsite informații legate de proiect, scrisoarea de plată, planuri de achiziții. Planul de achiziții este publicat, dar nu și lista procedurilor de achiziții curente sau cea a contractelor atribuite. Conform planului de achiziții, multe dintre procedurile de achiziții publice trebuiau deja închise și, prin urmare, informațiile privind contractele atribuite trebuiau să fie disponibile publicului.

Procedurile de achiziții din cadrul proiectului BM urmează Regulamentul privind achizițiile BM și, cu siguranță, divulgarea informațiilor legate de contractele atribuite ar aduce beneficii proiectului și transparenței acestuia.

Odată ce proiectele în contextul acestor acorduri au început deja să fie implementate, nu există suficiente informații pentru a urmări modul în care aceste surse financiare au fost cheltuite până la moment.

¹⁰ <https://msmps.gov.md/informatie-de-interes-public/>

IV. Concluzii generale

Comunicarea joacă un rol crucial în gestionarea oricăror crize. Informațiile corecte, coordonate și actualizate permit cetățenilor să înțeleagă în mod corespunzător gravitatea situației și să responsabilizeze autoritățile publice pentru deciziile pe care le iau. Republica Moldova nu a făcut tot posibilul pentru a asigura o comunicare adecvată legată de răspunsul la COVID-19, iar acest lucru a generat, în consecință, un nivel scăzut de încredere în instituțiile publice, un nivel scăzut de aplicare a restricțiilor emise de Guvern și o percepție încă ridicată de corupție. Corupția reprezintă o amenințare la adresa vieții și bunăstării oamenilor, în special în situații de urgență în sănătate publică. Există o legătură directă între nivelul corupției din sectorul public și investițiile în îngrijirea sănătății. Conform ultimului IPC 2020 (Indicele Percepției Corupției), Moldova s-a clasat pe locul 115 din 180 de țări¹¹.

O apreciere generală cu privire la accesul la informații, transparența și responsabilitatea autorităților publice în ce privește criza sanitară provocată de COVID-19 este detaliată în tabelul de mai jos.

	Joasă	Medie	Înaltă
Accesibilitatea informației			
Claritatea, integritatea informației			
Publicitatea			
Transparența/instrumente digitale			
Responsabilitatea			

¹¹ <http://www.transparency.md/2021/01/28/indicele-perceptiei-coruptiei-2020-coruptia-generalizata-slabeste-raspunsul-la-covid-19-si-pune-sub-pericol-restabilirea-globala-dupa-criza/>

V. Principalele constatări și recomandări

În urma analizei modului în care Guvernul Republicii Moldova a reușit să comunice pentru a asigura transparența informațiilor despre fondurile financiare internaționale, sunt prezentăm **următoarele constatări și recomandări principale:**

#	Constatarea	Recomandarea
1	Lipsa unei comunicări clare cu cetățenii privind deciziile Comisiei pentru situații excepționale, în special privind asistența externă care a fost primită în timpul stării de urgență și, ulterior, stării de urgență în sănătate publică.	A asigura o vizibilitate mai sporită a fondurilor IFI primite de Guvernul Republicii Moldova, a asistenței financiare/tehnice primite la nivel bilateral sau de la partenerii de dezvoltare, a ajutorului umanitar. Informațiile ar trebui să conțină date privind valoarea totală, destinația ajutorului, instituțiile beneficiare, instrumentele de monitorizare și evaluare disponibile legate de implementarea corespunzătoare a activităților în temeiul împrumuturilor financiare internaționale sau al acordurilor de asistență tehnică.
2	Informațiile oferite în timpul stării de urgență au fost furnizate într-un limbaj tehnic, greu de înțeles de către populația generală și, în unele cazuri, chiar de specialiști.	A elabora și aproba o strategie de comunicare de criză și a oferi informații publicului larg într-o manieră comprehensivă, utilizându-se infografice sau alte instrumente vizuale.
3	Lipsește un portal electronic integrat și unic (drept sursă unică) unde să fie adunate toate informațiile relevante cu privire la răspunsul guvernului la criza COVID-19. Informațiile sunt răspândite prin diferite canale și pagini web oficiale ale fiecărei instituții pe domeniul său de competență.	A dezvolta o platformă electronică/online unde să fie prezentate toate informațiile oficiale legate de măsurile privind COVID-19, prevenire, restricții etc. Un bun exemplu în acest sens ar fi experiența României, unde există pagina www.stirioficiale.ro
4	Platformele existente privind asistența externă nu conțin informații actualizate.	A actualiza platforma actuală privind asistența externă www.amp.gov.md prin includerea ultimelor contracte de împrumut semnate de Guvern. Ar fi util să fie incluse pe această platformă și alte ajutoare externe primite la nivel bilateral (cum ar fi cele din România, China, Turcia, Rusia etc.) ca răspuns la COVID-19.

5	Procedurile de achiziții publice permit derogări de la legea principală privind achizițiile publice care vizează celeritatea achizițiilor de echipamente de bază și a celor necesare în domeniul sănătății. În același timp, nu există instrumente clare de control asupra acestor achiziții individuale și derogări de la lege.	A crea și aplica instrumente adecvate de monitorizare a achizițiilor publice organizate în temeiul derogărilor de la Legea achizițiilor publice. Elaborarea și publicarea rapoartelor analitice privind achizițiile organizate în timpul stării de urgență de către instituțiile medicale.
6	Unele acorduri de împrumut reglementează anumite proceduri de achiziții (ale creditorului, cum ar fi pentru BM), în aceste cazuri riscul practicilor de corupție este minim. O situație diferită ar fi în cazul achizițiilor organizate în conformitate cu legislația națională, în privința căreia percepția corupției este ridicată și deja există investigații jurnalistice privind achizițiile organizate în timpul stării de urgență.	A asigura o vizibilitate sporită a activităților/achizițiilor desfășurate în contextul acordurilor internaționale de împrumut în care sunt aplicate reglementările naționale privind achizițiile publice.
7	Vizibilitatea împrumuturilor cu CEB și BM este redusă, toate informațiile care ar putea fi găsite în mass-media sunt legate de data la care un anumit împrumut a fost semnat sau ratificat. Ulterior, nu pot fi găsite informații privind plățile efectuate, rata absorbției etc.	A se publica toate datele relevante despre aceste acorduri pe platforma publică www.amp.gov.md și a asigura vizibilitatea activităților în contextul acestor acorduri de către Ministerul Finanțelor și de către unitatea de implementare desemnată.
8	Instabilitatea politică din Moldova în perioada 2020-2021 a afectat puternic toate procesele: debursări, negocieri cu instituțiile financiare, planificarea activităților etc. Au avut loc numeroase discuții la nivel politic cu privire la împuternicirile unui guvern interimar. Anumiți miniștri evitau emiterea/semnarea deciziilor necesare privind activitățile curente ale ministerelor. La 4 martie 2021, Curtea Constituțională a emis o decizie aducând mai multă „lumină” asupra acestor neclarități. ¹²	Acest subiect este deja consumat. Cu toate acestea, toate instituțiile publice trebuie să asigure cel puțin o minimă memorie instituțională în această perioadă și să asigure continuitatea proiectelor vitale pentru combaterea consecințelor pandemiei.
9	Nu a existat nicio anchetă penală privind achizițiile publice organizate în timpul stării de urgență în sănătatea publică. Cel puțin aceste informații nu au putut fi identificate în mass-media. În același timp, în România, au fost începute 33 de anchete penale legate de achizițiile publice desfășurate în perioada stării de urgență. ¹³	Având în vedere că procuratura este o instituție destul de închisă, reprezentanții mass-media ar trebui să utilizeze instrumentele prevăzute de lege și să solicite accesul la aceste informații.
10	O problemă legată de transparență a fost limitarea accesului la informațiile publice în timpul stării de urgență. La 18 martie 2020, Comisia pentru situații excepționale a prelungit termenul de răspuns la cererile de informații din partea instituțiilor publice de la 15 zile la 45 de zile, fără explicațiile de rigoare despre necesitatea acestei măsuri ¹⁴ .	Această măsură a fost valabilă în contextul stării de urgență (în 2020), ulterior această măsură nu s-a regăsit în timpul stării de urgență în sănătate publică. Dar, ulterior, a fost iarăși prescrisă odată cu declararea stării de urgență în 2021. Cu toate acestea, accesul la informațiile publice rămâne a fi dificil și în condiții generale, iar în cazul unor situații de criză acesta trebuie să devină o prioritate. Reprezentanții mass-media ar trebui să fie mai vocali atunci când o anumită instituție publică nu furnizează informațiile solicitate de interes public, Și, atunci când este cazul, să solicite ajutorul avocaților pentru a înainta acțiuni în justiție.